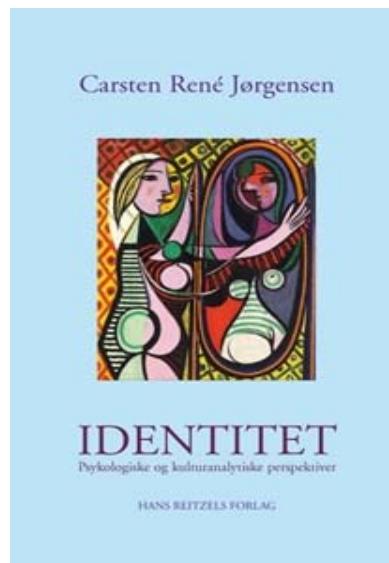
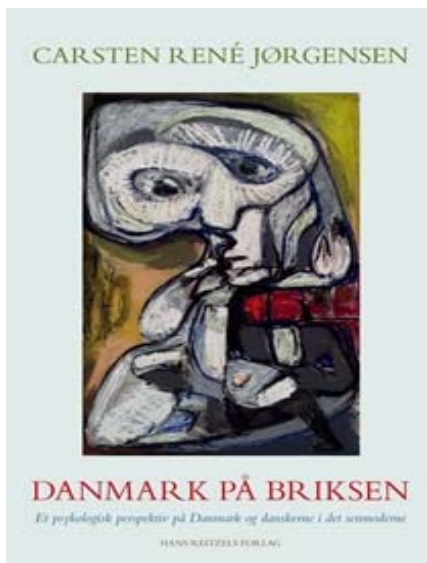
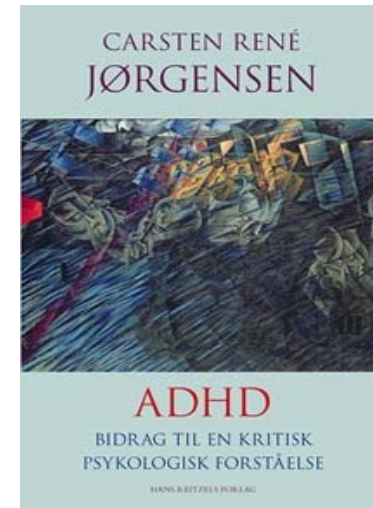
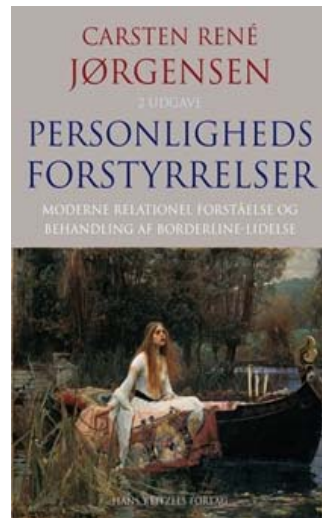

Identitet og identitetsudfordringer

i det senmoderne

v/prof Carsten René Jørgensen

- **Senmoderne vestlige kultur – identiteten i centrum – og i krise?**
- **Hvad er identitet?**
- **Psykologiske og interpersonelle processer knyttet til identiteten – i udvalg**

På vej (ultimo 2019):

**Identitetskriser -
Veje og vildveje for
det senmoderne
menneskes identitet**

Hans Reitzels forlag

Identitet og identitetsudvikling i overskrifter

- **Id manifesteres i svar på spørgsmålet: Hvem er jeg (vi), hvad har jeg til fælles med- hhv hvordan adskiller jeg mig fra andre?**
- **(dele af) Id forbliver 'den samme' – trods indre & ydre forandringer**
- **Udspændt ml enshed og forskellighed, basale behov for selvafrænsning (adskillelse) og forbundethed (indlejring i fællesskaber) – og ml tilskrevne og selvvalgte**
- **En aldrig afsluttet – livslang – udviklingsproces; accelereres i ungdomsårene og tidlige voksenliv**
- **'Lokaliseret' og udviklet i overgangsområdet ml indre og ydre realitet – ml enkelte individ, andre, grupper og samtidskultur**
 - **Ikke kun individer – også grupper, organisationer, samfund har id – og kan udvikle id-kriser, som manifesteres via regressiv adfærd (forsøg på at stabilisere/forsvare id)**
- **Tidligt udviklet basal tillid er forudsætning for normale id-udv – der er forudsætning for evne til moden og ligeværdig intimitet**

Åbne identitetsrelaterede spørgsmål

- **Har vi en eller flere identiteter – evt en multipel identitet?**
- **Skaber individet selv sin identitet via frie valg – eller er den i betydelig grad bestemt af individets objektive karakteristika, historie, omverdenens forestillinger, forventninger og kategorisering af individet?**
- **I hvilken forstand 'eksisterer' menneskets identitet?**
- **Er identitet en stabil og relativt uforanderlig størrelse eller snarere en processuel størrelse under vedvarende forandring?**
- **Konstitueres individets identitet i sociale samspil eller snarere via individets frigørelse (separation-individuation) fra andres forestillinger om- og forventninger til selvet – via individets realisering af sin særegne individualitet?**

Erikson om ungdomsårenes identitetsarbejde

**”At skulle sammenfatte alle ...samvirkende identitetslementer mod slutningen af barndommen (og lade dem, der ikke passer ind i helheden, blive udenfor), ser ud til at være en utrolig stor opgave, og hvordan skal det dog lykkes at klare den på det udviklingstrin, puberteten udgør? Vi glemmer af og til, at selv om disse 'symptomer' og 'episoder' ofte ligner neurotiske og psykotiske symptomer og episoder, så er puberteten ikke en sygdom, men en normal krise, dvs. en normal fase, hvor konflikterne er blevet udtalte, en fase der er kendetegnet ved en synlig fluktuation i egostyrke såvel som af et meget højt vækstpotentiale..... Det, der under iagttagelse udefra og på baggrund af forudfattede meninger kan tage sig ud som en begyndende neurose, er ofte intet andet end en alvorlig krise, som kan vise sig at tjene til indre klarsyn og som i selve sin natur måske bidrager til identitetsdannelsen”
(Erikson 1968:156)**

Senmoderne kultur
Ydre ramme omkring identitet

Punkt nedslag i senmoderne kultur 1

(Jørgensen 2008, 2012, 2019)

- **Individualiseringen:**
 - **Individet frisættes til at indholdsbestemme & realisere 'gode liv'**
 - **Traditioner, autoriteter & store fortællinger mister kraft som 'ydre' ramme omkring livet & oplevelse af mening**
 - **Enkeltindividet – fremfor fællesskaber – i centrum. Fordres høj grad af selvkontrol, socialitet, autonomi/agens hos modernitetens kulturelt frisatte menneske**
- **Udvikles 'ydre/gruppe-styrede' menneske – registrerer & tager løbende stilling til (tilpasser sig), hvad 'Man' opfatter som godt & rigtigt, en værdifuld identitet, omverdenens forventninger**
 - **Kan øge tvivl om, hvem man selv 'i virkeligheden er'; 'gør jeg dette fordi det er en del af mig, fordi andre forventer det eller fordi jeg har overtaget andres forestillinger om mig og virkeligheden?'**

Punkt nedslag i senmoderne kultur 2

- **Bevægelse fra relativt afgrænsede, statiske monokulturelle samfund til globaliserede multikulturelle samfund – under vedvarende & hastig forandring**
 - **Øger fokus på identitet – som indre/fælles men også truet 'holdepunkt'**
 - **Øger fordring om evne til at leve sig ind i & forstå andre livsformer/(sub)kulturer**
- **Kontingenserfaringen – livet opleves som menneskeskabt eller resultat af tilfældigheder – ingen overindividuel orden, kraft eller mening**
- **Søger 'ind i os selv' for at finde orden, mening & forankring**
 - **Resultat: 'Det indadvendte menneske' (Taylor) - optaget af eget indre (psykiske) liv, egen identitet – kilde til autenticitet, 'sandhed', mening, selvforståelse**

Punkt nedslag i senmoderne kultur 3

- **Acceleration af samf.m forandringsprocesser og hverdagslivet** (Rosa 2005)
 - Fokus på evig selvforbedring & effektivisering (nå mere på kortere tid); forandring mål i sig selv
 - Rum med ro til refleksion under pres
- **Øget samfundsmæssig differentiering & arbejdsdeling; enkelte forventes at skille sig ud fra massen, være 'unik', 'gøre en forskel'**
 - Enkelte får flere sociale roller, sociale identiteter
- **Centrale livsovergange – herunder fra barn/ungdom til voksenliv - er ikke længere struktureret af ritualer & stabile sociale konventioner**
- **Samlet set fordres indre ro, integrationsevne, evne til at ordne, bearbejde & skabe mening i stimuli, informationer & forandringer**

Punktnedslag i senmoderne kultur 4

- **Frisættelsens pris: mindre tryghed & forudsigelighed**
 - **Institutionelle støtte og ydre ramme omkring identitetsdannelsen (kulturel konsensus, traditioner, tydelige autoriteter) svækket**
 - **Klare & stabile sociale roller, fælles varige værdier, idealer og forestillinger er under pres**
 - **Bliver vanskeligere – og vigtigere - at udvikle velfungerende identitet; overlades i højere grad til individet selv**
 - **Identiteten (individuel & kollektiv) = vigtig ramme for navigering i verden og instrument til håndtering af uvished**
 - **Svære identitetsproblemer kan få vidtrækkende konsekvenser**
 - **Identitet konstrueret 'på egen hånd' er ikke apriorisk anerkendt; Opstår nye kampe om anerkendelse af/respekt for identiteter**

Identitet

Tilløb til afgrænsning og definition

Identitet og senmodernitet

- **Identiteten - 'lokaliseret' i overgangsområdet ml. individ og samfund, ml. psykologi og sociologi**
 - **Identitetsforstyrrelser er socialt sensitive forstyrrelser; prævalens og konkrete udtryk forandres over tid og med kulturelle forandringer**
- **I stabile, traditionsorienterede før/tidlig-moderne er individets identitet 'givet' (af Gud, forældre, traditionen)**
 - **'En moderne opfindelse' – er fra sin fødsel defineret som et problem (Bauman 1995)**
 - **'Et kulturelt problem' – knyttet til den mening individer & kollektiver tilskriver sig selv og deres handlinger; et problem forbundet med 'hvem man er', med selvforståelsens kontingens og (manglende) konstans (Reckwitz 2008)**
 - **Med moderniteten gives unge den krævende opgave at konstruere sin egen unikke identitet – med begrænset støtte**

Forskellige opfattelser af 'identitet'

- **Mere eller mindre bevidste svar på spørgsmålet: Hvem er jeg? Hvem er vi?**
- **En (medfødt) indre kerne - der skal 'realiseres'**
- **Et eksistentielt projekt (Bilsker)**
- **Personlig konstruktion (Berzonsky)**
- **En social konstruktion – bestemt af sociale diskurser & identitetslementer der cirkulerer i samtidskulturen (Gergen)**
- **Indre forbindelse & identifikation med social gruppes normer, værdier, idealer og forestillinger/verdenssyn (socialpsykologi)**
- **Et 'narrativ', en fortælling der skaber oplevelse af sammenhæng imellem fortid, nutid & fremtid (Ricoeur, McAdams)**
- **En indre struktur i personligheden; knyttet til jeg'ets syntetiserende kraft & ubevidst stræben efter sammenhæng & kontinuitet (Kernberg, Erikson)**

Tilgange til menneskelige identitet

- **Hvad der er 'det samme' – forbliver det samme eller ens/stabilt over tid; en form for 'essens', indre kerne (primært jeg-id., til dels personlig id.)**
- **Forskellighed – hvad der adskiller individet/selvet eller en gruppe ('os') fra andre (konkrete andre eller 'dem') – primært sociale identitet**
- **Identitet kan opfattes som:**
 - **Noget der 'findes' via introspektion, selverkendelse, erfaring; en given kerne, essens, individualitet, der skal afdækkes/opdages**
 - **En størrelse der 'skabes', via egne valg, handlinger, konstruktioner**
 - **Et forsvar (fantasi om helhed & tilfredshed) imod skræmmende oplevelse af fragmentering; subjektet identificerer sig med 'den andens' blik på selvet – og fremmedgøres fra 'sig selv' (Lacan)**
- **Identitet = centrale definerende karakteristika ved personen - influerer på agens/evne til at fungere autonomt – vigtig for organisering af erfaringer, navigering og oplevelse af verden som meningsfuld**

Afgrænsning af identitet

(Jørgensen 2008, 2010, 2012, 2019)

- **‘Ligger’ i overgangsområdet – og bygger bro - imellem indre & ydre realitet, indrepsykiske og interpersonelle, individuelle og sociale**
 - **Indbefatter både struktur, indhold af indre verden & forbundethed med andre (individer, sociale grupper, kultur)**
- **Identiteten er forbundet med:**
 - **Fornemmelse af sig selv som person (hvem er jeg?), agens og egen krop, inklusiv kønsidentitet & seksuel orientering**
 - **Integration, stabilitet og kontinuitet i selvoplevelse og adfærd, herunder oplevede autenticitet (identifikation med egne handlinger)**
 - **Integration af erindrede fortid, nutidige liv og forestillinger om fremtiden**
 - **Identifikation med sociale fællesskaber med tilhørende normer, værdier, idealer, sociale roller og verdenssyn**

Hovedelementer i veludviklede identitet

- **Stabil, kohærent, fleksibel og realistisk fornemmelse af: Hvem man er, hvordan man adskiller sig fra andre & egne livsprojekter/mål**
- **Fornemmelse af selvets kontinuitet på tværs af tid & sted; integration af fortidige erfaringer, nutidige oplevelser og forestillinger om fremtiden – og af modstridende træk; fornemmelse af indre kerne**
- **Kohærent & nuanceret selv-narrativ – fortælling om, hvordan man er blevet den, man er (narrativ id.); meningsgivende sammenkædning af følelsesmæssigt betydningsfulde erindringer**
- **Oplevelse af, at være aktør i eget liv; målrettet handling for realisering af langsigtede mål**
- **Oplevelse af at høre til social gruppe (inkl. kollektiv id.) – stabil identifikation med tilhørende normer, værdier, idealer, soc.roller**
- **Realistisk og nuanceret fornemmelse af grænser, krop & kønsidentitet**
- **Autenticitet – fremtræden og handlinger i overensstemmelse med stabil indre kerne af personlige normer, værdier og idealer**
- **Stabilt selvværd; nyder at være alene samt fysisk & emot.nærhed**

Identitetsniveauer

- **Jeg-identitet – personlighedsstrukturel størrelse, relateret til graden af integration af indre objektrelationer (Kernberg), udvikling af nuancerede, realistiske, stabile og dog fleksible forestillinger om selv & andre**
- **Personlig identitet – individuelle karakteristika/træk, evner, selvopfattelse, personlige mål, værdier & gennemgående tilstande**
- **Social identitet – oplevelse af at tilhøre og identificere sig med sociale grupper – herunder andres opfattelse (sociale kategorisering) af selvet**
- **Kollektiv identitet - indlejring i & identifikation med større sociale fællesskaber (nation, kulturkreds), religion, etnicitet**
- **Udvikling og funktion på de fire niveauer er tæt forbundet; forstyrrelse på et niveau – særligt i jeg-identiteten – kan give anledning til problemer på øvrige**

Litteratur

- Arnett, J.J. (2000). Emerging Adulthood. *American Psychologist*, vol.55, s.469-80
- Erikson, E.H. (1968). *Identitet, ungdom og kriser*. København: Hans Reitzel
- Jørgensen, C.R. (2008). *Identitet. Psykologiske og kulturanalytiske perspektiver*. København: Hans Reitzel
- Jørgensen, C.R. (2012). *Danmark på briksen. Et psykologisk perspektiv på Danmark og danskerne i det senmoderne*. København: Hans Reitzel
- Kroger, J. (2004). *Identity in Adolescence. The Balance Between Self and Other*. London: Routledge
- Leary, M.R. & Tangne, J.P. (eds.). *Handbook of self and identity*. New York: Guilford 2012
- McLean, K.C. & Syed, M. (eds.). *Oxford handbook of identity development*. New York: Oxford Univ press 2015